

The President and Fellows of Harvard College

CONCERNING THE UNION OF HADJAČ (1658)

Author(s): OMELJAN PRITSAK

Source: *Harvard Ukrainian Studies*, Vol. 2, No. 1 (March 1978), pp. 116-118

Published by: [Harvard Ukrainian Research Institute](#)

Stable URL: <http://www.jstor.org/stable/41035769>

Accessed: 19/10/2014 07:19

Your use of the JSTOR archive indicates your acceptance of the Terms & Conditions of Use, available at <http://www.jstor.org/page/info/about/policies/terms.jsp>

JSTOR is a not-for-profit service that helps scholars, researchers, and students discover, use, and build upon a wide range of content in a trusted digital archive. We use information technology and tools to increase productivity and facilitate new forms of scholarship. For more information about JSTOR, please contact support@jstor.org.

Harvard Ukrainian Research Institute and The President and Fellows of Harvard College are collaborating with JSTOR to digitize, preserve and extend access to Harvard Ukrainian Studies.

<http://www.jstor.org>

DOCUMENTS

CONCERNING THE UNION OF HADJAČ (1658)

OMELJAN PRITSAK

The Union of Hadjač of 1658, which aimed to restructure the Polish-Lithuanian Commonwealth as a triple state comprising Poland, Lithuania, and Rus' (Ukraine), has fared badly in Ukrainian historiography. In assessing the event, scholars have used the nationalistic criteria introduced by Romanticism (especially "ethnos" and language) to object that the Grand Duchy of Rus' established by Hadjač did not include all the Ukrainian ethnic territories of the Commonwealth. Also, Ukrainian historians of various political outlooks, from the socialist Myxajlo Hruševs'kyj to the monarchist Vjačeslav Lypyns'kyj, have doubted whether the intentions of the Poles were honorable.

In a previous issue of this journal Professor Andrzej Kamiński showed that in order to evaluate the spirit of Hadjač properly, one must consider the political ideology of the Commonwealth's nobility during the seventeenth century.¹ No Polish king could, or would, separate a part of the Commonwealth and turn it over to a newly emerging state at will. The local nobles (*szlachta*) alone could decide whether to remain under the Polish Crown or to establish a separate political entity. In 1658 the *szlachta* of the three Ukrainian palatinates — Kiev, Braclav, and Černihiv — opted, despite their ethnic and religious differences, to create a separate Grand Duchy of Rus'. It was entirely up to the *szlachta* of the palatinate of Rus' (L'viv) to decide whether to follow suit. The only relevant guarantee made at Hadjač was the freedom of the Orthodox faith in all parts of Poland, including the Grand Duchy of Rus'.

* * *

A few years after the Hadjač union was concluded, a cadastral census

¹ "The Cossack Experiment in *Szlachta* Democracy in the Polish-Lithuanian Commonwealth: The Hadiach (*Hadziacz*) Union," *Harvard Ukrainian Studies* 1, no. 2 (1977): 178-97.

(*lustracja*) was conducted in Poland for tax purposes. The Institute of History of the Polish Academy of Sciences recently published, in three parts, the *Lustracja* of the Rus' palatinate.² The third part contains some hitherto unknown data confirming Professor Kamiński's thesis that the Poles took Hadjač seriously. In particular, these data show that the Polish administration respected and implemented the paragraphs of the Hadjač Treaty that granted tax exemptions to Orthodox priests.

The relevant passages from the *Lustracja* of 1661–1665 are the following:

1. [Halyč Land, Kaluś]:

POPI MIASTA JKM KAŁUSZA I STAROSTWA KAŁUSKIEGO

Stanąwszy przed nami popi kałuscy i starostwa kałuskiego prosili, abyśmy ich przy punktach [in Hadjač] Kozakom Zaporoskim na przeszłym Sejmie nadanych, którymi od robót ich uwalniają i insze prerogatywy nadają quasi ad similitudinem cleri ritus Romani, zachowali. W czym iż potrzeby jest JKM i całej Rzeczypospolitej consensus, tę sprawę i pretensyje ich do Sejmu, da Bóg, blisko przyszłego zachowując i tam ich z suppliką odsyłając, zwyczaję et iura utriusque partis in caele zostawujemy antiqua.³

2. [Halyč Land, Rohatyn]: Pop wolen iuxta [Hadjač] constitutionem.⁴

3. [Halyč Land, Rohatyn county]:

Uskarżali się przy tym popi starostwa rohatyńskiego, że od nich dziesięć pszczelną, czynsze i kapłony wybierają. Tedy, co się tycze dziesięciny pszczelnej, jeżeli na gruncie cerkiewnym ma który pop pszczoły, od nich nie ma być brana do zamku dziesięcina. Ale jeżeli na gruncie zamkowym ma pszczoły, dziesięć powinien do zamku takowy pop dać. A względem czynszów i kapłonów, ponieważ świeża konstytucja [of Hadjač] uwolniła popów od wszystkich podatków i z kapłanami religiję rzymskiej katolickiej porównała, wolni być od takowych i od inszych wszystkich mają; jakoż i my onych wolnemi czyniemy.⁵

4. [Halyč Land, Firliejov]:

Pop wolen od podatków iuxta [Hadjač-] constitutionem.⁶

5. [Halyč Land, Terebovlja]:

Prowent z miasta trembowelskiego do zamku należący. . . . Popów ritus Graeci trzech, wolni od podatków per [Hadjač-] constitutionem.⁷

² Emilia Arłamowska, Kazimierz Arłamowski, and Wanda Kaput, *Lustracja województwa ruskiego 1661–1665*, part 3: *Ziemie halicka i chełmska* (Wrocław, etc., 1976).

³ *Lustracja*, p. 48.

⁴ *Lustracja*, p. 112.

⁵ *Lustracja*, p. 120.

⁶ *Lustracja*, p. 129.

⁷ *Lustracja*, p. 145.

6. [Halyč Land, Terebovlja]:

Popostwa miasta Trembowli

Stanąwszy przed nami pop Gielofreg Rubała, produkował nam przywilej Najjaśniejszego KJM Jana Kazimierza, de data we Lwowie dnia 4 m. grudnia r. 1662 miłościwie otrzymany, którym tak pomienionego Gielofrega Rubałę, jako i syna jego, Antoniego Rubałę, i Fedora, zięcia jego, od wszelakich podatków uwalnia podług [Hadjač] konstytucyjnej, przy której wolności i przywileju pomienionego popa z synem i z zięciem jego w całe zachowujemy.

Do tejsze wolności Leontego, namiestnika trębowelskiego, i Bazylego przypuszczamy i aby przy takowych swobodach, jakie Gielofreg z synem i z zięciem mają, zostawali, mieć chcemy.⁸

These data support the revindication of the Union of Hadjač as one of the most glorious political acts in the history of Europe.

Harvard University

⁸ *Lustracja*, p. 147.